

AQSH SOLIQ TIZIMI VA UNING O`ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Ruzimurodov Shohro'zjon

SamISI XIM-123 guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Turayev Alijon

SamISI "Investitsiya va innovatsiyalar

kafedrasi katta o`qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada AQSh soliq tizimining tuzilishi, asosiy soliqlar turlari va soliq siyosatining o'ziga xos jihatlari tahlil qilinadi. Federal, shtat va mahalliy darajadagi soliqlarning ta'siri, shuningdek, kapital daromad solig'i, mol-mulk solig'i va boshqa soliq turlari muhokama qilinadi. Bundan tashqari, AQShning ba'zi shtatlarining soliq jannati sifatidagi roli ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: AQSh soliq tizimi, federal soliq, shtat soliqlari, mol-mulk solig'i, kapital daromad solig'i, soliq boshqaruvi, soliq jannati.

Annotation: This article analyzes the structure of the U.S. tax system, the main types of taxes, and the unique aspects of tax policy. The impact of federal, state, and local taxes is discussed, along with capital gains tax, property tax, and other tax types. Additionally, the role of certain U.S. states as tax havens is also examined.

Keywords: U.S. tax system, federal tax, state taxes, property tax, capital gains tax, tax administration, tax haven.

Аннотация: В данной статье анализируется структура налоговой системы США, основные виды налогов и особенности налоговой политики. Рассматривается влияние федеральных, штатных и местных налогов, а также налога на прирост капитала, налога на имущество и других видов

налогов. Кроме того, исследуется роль некоторых штатов США как налоговых гаваней.

Ключевые слова: Налоговая система США, федеральный налог, налоги штатов, налог на имущество, налог на прирост капитала, налоговое администрирование, налоговая гавань.

Kirish

AQSh soliq tizimi federal, shtat va mahalliy darajalarda amal qiladi. Mamlakatdagi soliqlar turli daromad manbalaridan undiriladi va iqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Soliq siyosati progressiv bo‘lib, kam daromadli shaxslarni qo‘llab-quvvatlash va iqtisodiy tengsizlikni kamaytirishga qaratilgan. Ushbu maqolada AQSh soliq tizimining asosiy tamoyillari, uning ijtimoiy-iqtisodiy ta‘siri va ayrim shtatlarning soliq jannati sifatidagi o‘rni tahlil qilinadi.

Tadqiqot va metodologiya

Ushbu tadqiqotda AQSh soliq tizimiga oid qonunchilik hujjatlari, iqtisodiy tahlillar va xalqaro moliyaviy ma‘lumotlardan foydalanildi. Tadqiqot asosan hujjatli tahlil va statistik ma‘lumotlarni o‘rganish usuli asosida olib borildi. Soliq siyosatining iqtisodiy va ijtimoiy ta‘siri turli indikatorlar orqali baholandi.

Qo'shma Shtatlarda federal, shtat va mahalliy hukumatlar alohida-alohida mavjud bo'lib, har bir darajada soliqlar qo'llaniladi. Soliqlar daromad, ish haqi, mulk, savdo, kapital daromadlari, dividendlar, import, meros va hadyalar, shuningdek, turli xil to'lovlar asosida undiriladi. 2020 yilda federal, shtat va mahalliy hukumatlar to'plagan soliqlar YaIMning 25,5% ni tashkil etdi, bu OECD o'rtacha ko'rsatkichi bo'lgan YaIMning 33,5% dan past edi.

AQSh soliq va transfer siyosati progressivdir va shu sababli daromadlar tengsizligini amalda kamaytiradi, chunki soliq stavkalari odatda soliqqa tortiladigan daromadning oshishi bilan ortadi. Eng kam daromad oluvchi ishchilar, ayniqsa oila boqadiganlar, daromad solig‘ini to‘lamaydi va hatto federal hukumatdan kichik subsidiyalar (farzand kreditlari va "Ish daromadi soliq krediti" orqali) olishi mumkin.

Soliqlar mehnat daromadlariga kapital daromadlariga qaraganda ancha ko'p tushadi. Turli daromad va xarajat turlari uchun qo'llaniladigan turlicha soliq va subsidiyalar ba'zi faoliyat turlarini bilvosita soliqqa tortish shakli bo'lishi mumkin.

Federal hukumat, ko'pgina shtatlar va ba'zi mahalliy hukumatlar jismoniy va yuridik shaxslarning sof daromadlariga soliq qo'llaydi. Fuqarolar va rezidentlar butun dunyo bo'yicha daromadlari bo'yicha soliqqa tortiladi, lekin chet elda to'langan soliqlar uchun kredit olish huquqiga egadir.

Soliq hisobi qoidalariga ko'ra, soliqqa tortiladigan daromad moliyaviy hisob tamoyillariga emas, balki deyarli barcha daromad manbalarini o'z ichiga oladi. Biroq, 2022 yilda qabul qilingan "Inflyatsiyani kamaytirish to'g'risidagi qonun" natijasida yirik korporatsiyalar uchun yillik moliyaviy hisobot daromadidan boshlanadigan 15% minimal soliq joriy etilgan.

Federal Daromad Soligi Toifalari Haqida Umumiy Ma'lumot. Hozirda AQShda ettita federal daromad soligi toifasi mavjud bo'lib, ularning stavkalari quyidagicha: 10%, 12%, 22%, 24%, 32%, 35% va 37%. Agar siz 37% toifasiga to'g'ri keladigan daromad oladigan baxtli insonlardan bo'lsangiz, bu sizning butun soliqqa tortiladigan daromadingizning 37% soliqqa tortilishini anglatmaydi. Buning o'rniga, 37% sizning eng yuqori marginal soliq stavkangiz hisoblanadi. Marginal soliq stavkasi tizimida siz faqat ma'lum bir diapazonga kirgan daromad miqdoringiz uchun shu stavka bo'yicha soliq to'laysiz. Marginal stavkalar qanday ishlashini tushunish uchun eng past 10% soliq stavkasini misol qilib olaylik. 2024 yilda yakka tartibdagi soliq to'lovchilar uchun \$0 dan \$11,600 gacha bo'lgan daromad 10% stavkada soliqqa tortiladi. Demak, agar sizning 2024 yildagi soliqqa tortiladigan daromadingiz \$15,000 bo'lsa, dastlabki \$11,600 10% stavkada, qolgan \$3,400 esa keyingi toifa bo'yicha 12% stavkada soliqqa tortiladi.

Federal va shtat daromad solig'i har bir soliq to'lovchi uchun hisoblanadi va deklaratsiya topshiriladi. Turmush qurgan ikki shaxs soliqni birgalikda yoki alohida hisoblashi va deklaratsiya topshirishi mumkin. Bundan tashqari, farzandlari yoki ma'lum qarindoshlarini boqib kelayotgan turmush qurmagan shaxslar "uy

xo'jaligi boshlig'i" sifatida deklaratsiya topshirishi mumkin. Ota-ona va sho'ba korxonalar guruhi konsolidatsiyalangan deklaratsiya topshirishni tanlashi mumkin.

Hozirda federal daromad solig'i uchun beshta deklaratsiya topshirish holati mavjud: yakka , turmush qurganlar birgalikda , turmush qurganlar alohida , uy xo'jaligi boshlig'i, va malaka bilan bevasi/bevasi. Deklaratsiya holati soliq to'lovchi qanday chegirmalar va imtiyozlarga ega ekanligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Shtatlar, ayniqsa, turmush qurmagan sheriklikdagi shaxslar uchun, soliq to'lovchining holatini aniqlashda turli qoidalarga ega bo'lishi mumkin.

Kapital daromadlari solig'i. Jismoniy va yuridik shaxslar o'zlarining kapital daromadlarining sof miqdoriga ko'ra AQSh federal daromad solig'ini to'laydilar. Soliq stavkasi ham investorning soliq toifasiga, ham investitsiyani ushlab turish muddatiga bog'liq. Qisqa muddatli kapital daromadlar (1 yil yoki undan kam saqlangan aktivlar) investorning oddiy daromad solig'i stavkasi bo'yicha soliqqa tortiladi. Uzoq muddatli kapital daromadlar (1 yildan ortiq saqlangan aktivlar) esa pastroq stavka bo'yicha soliqqa tortiladi.

Daromad solig'ini ushlab qolish. Federal, shtat va mahalliy soliq idoralari daromad solig'i joriy qilingan hududlarda ushlab qolish soliqlarini talab qiladi. Tegishli hududda faoliyat yurituvchi ish beruvchilar o'z xodimlarining ish haqidan soliqni ushlab qolishlari shart. Ushlab qolinadigan soliq miqdori ish beruvchi tomonidan xodimning IRS W-4 shaklida ko'rsatilgan soliq holatiga asosan hisoblanadi. Ushlab qolingani soliq summasi soliq organlariga to'lanishi kerak va xodimlar uchun qaytariladigan soliq kreditlari sifatida hisoblanadi. Ish haqidan ushlab qolingani daromad solig'i yakuniy soliq emas, balki oldindan to'lov hisoblanadi. Xodimlar hali ham daromad solig'i deklaratsiyasini topshirishlari va ushlab qolingani summalarni to'lov sifatida ko'rsatib, soliqni mustaqil hisoblashlari kerak.

Mol-mulk solig'i. AQShda shtat darajasidan past yurisdiksiyalar ko'chmas mulk va ba'zan biznesning shaxsiy mol-mulkiga soliq soladi. Yurisdiksiyalar o'rtasida qoidalar farq qiladi, va bir nechta yurisdiksiyalar bir xil mulkka soliq solishi mumkin. Mulk solig'i bozor qiymatiga asoslanib, har yili qayta baholanadi. Soliq miqdori bozor qiymati, baholash nisbati va soliq stavkasi orqali aniqlanadi, bu esa

yurisdiksiya va mulk turiga qarab farqlanadi. Agar mulk yaqinda mustaqil sotuvchilar o'rtasida sotilgan bo'lsa, uning bozor qiymati aniqlanadi, aks holda taxminiy usullar qo'llaniladi. Bu usullarga taqqoslanadigan savdolar, amortizatsiyalangan xarajatlar va daromad usuli kiradi. Mulk egasi qiymatni e'lon qilishi mumkin, biroq baholovchi uni o'zgartirishi mumkin.

Litsenziya va kasbiy soliqlar. AQShning ko'plab yurisdiksiyalari biznes yuritish yoki kasbiy sertifikat uchun soliqlar yoki to'lovlar undirishadi. Ular yillik belgilangan summa, amaliyotchilar soni, daromad foizi yoki boshqa mezonlarga asoslanishi mumkin. Buxgalterlar, advokatlar, sartaroshlar, shifokorlar va boshqa kasbiy xizmat ko'rsatuvchilar bu to'lovlarga duch kelishadi. Litsenziyaga qo'shimcha talablar ham bo'lishi mumkin.

Transport vositalari uchun litsenziya to'lovlari. Har bir shtat transport vositalari uchun litsenziya to'lovlarini belgilaydi, odatda, transport turi va hajmiga qarab. To'lovlar yillik yoki ikki yilda bir marta olinadi. Shuningdek, barcha shtatlar va Kolumbiya okrugi haydovchilik guvohnomasini olish va yangilash uchun to'lov talab qiladi.

Soliq boshqaruvi. AQShda soliqlarni yuzlab soliq idoralari boshqaradi. Federal darajada uchta asosiy soliq boshqaruvi mavjud:

1. Ichki daromadlar xizmati (IRS) - Moliya vazirligi tarkibida bo'lib, asosan federal ichki soliqlarni boshqaradi.
2. Spirtli ichimliklar, tamaki va qurollar solig'i byurosi (TTB) - Spirtli ichimliklar, tamaki mahsulotlari va qurollar soliqlarini nazorat qiladi (Moliya vazirligi tarkibida).
3. Bojxona va chegara qo'riqlash xizmati (CBP) - Import soliqlarini (bojxona to'lovlari) boshqaradi (Ichki xavfsizlik vazirligi tarkibida).

Shtat va mahalliy soliq boshqaruvi turlicha tashkil etilgan. Har bir shtat o'z soliq boshqaruv organiga ega. Ba'zi shtatlar mahalliy soliqlarning bir qismini yoki to'liq miqdorini boshqaradi. Ko'pgina mahalliy hokimiyatlar ham o'z soliq idoralariga ega yoki qo'shni hududlar bilan umumiy idoradan foydalanadi.

Soliq to'lashdan bo'yin tovlash. Ichki daromad xizmati (IRS) 2001 yilda soliq bo'shlig'i 345 milliard dollarni tashkil etganini taxmin qilgan. Soliq bo'shlig'i – qonuniy tarzda to'lanishi kerak bo'lgan soliq miqdori bilan hukumat tomonidan haqiqatan ham yig'ilgan summa o'rtasidagi farqdir. 2006 yilda bu bo'shliq 450 milliard dollar deb baholangan. 2008 yilda esa soliq bo'shlig'i 450–500 milliard dollar oralig'ida ekanligi taxmin qilingan, yashirilgan daromad esa taxminan 2 trillion dollarni tashkil etgan. Natijada, IRSga to'g'ri hisobot berilmagan jami daromadning 18–19 foiziga teng bo'lgan.

Jarimalar. AQSh Ichki daromad xizmati (IRS) quyidagi sabablar bilan soliq to'lovchilarga jarima solishi mumkin: Soliq deklaratsiyasini vaqtida topshirmaslik, soliq qarzini o'z vaqtida to'lamaslik, noto'g'ri ma'lumot kiritish.

IRS jarimalarga foiz ham qo'shishi mumkin, bu summa qarz to'liq to'lanmaguncha hisoblanishda davom etadi. Foiz miqdori jarima turiga bog'liq bo'lib, vaqt o'tishi bilan ortib boradi. IRS jarima haqida rasmiy xat yoki bildirishnoma yuboradi, unda jarima sababi va uni bartaraf etish yo'llari ko'rsatiladi. Agar soliq to'lovchi muammoni tezda hal etsa, jarima bekor qilinishi mumkin. Soliq to'lovchi jarima adolatsiz deb hisoblagan taqdirda, IRSga e'tiroz bildirishi va uni qayta ko'rib chiqishni talab qilishi mumkin.

AQSh soliq jannati sifatida. Umuman olganda, AQSh soliq jannati sifatida qaralmasa ham, uning ayrim shtatlari shaxslar va kompaniyalar tomonidan boyliklarini saqlash hamda soliqlardan qochish yoki ularni kamaytirish maqsadida ishlatiladi. Bu haqiqat Pandora hujjatlari orqali oshkor bo'ldi. 2021-yil 31-oktabrdan boshlab e'lon qilingan ushbu 11,9 million hujjat dunyo yetakchilari va mashhurlarining offshor hisoblarini fosh qildi. Ushbu ma'lumotlarga ko'ra, AQSh dunyoda eng ko'p yashirin moliyaviy aktivlarga ega bo'lgan davlatlardan biri bo'lib, ikkinchi o'rinni egallagan.

Xulosa

AQSh soliq tizimi murakkab bo'lib, federal, shtat va mahalliy darajadagi turli soliq turlarini o'z ichiga oladi. Progressiv soliq stavkalari va imtiyozlar past daromadli shaxslarga yordam beradi, ammo kapital daromadlarga pastroq soliq

qo'llanilishi daromad tengsizligini keltirib chiqarishi mumkin. Shuningdek, ba'zi shtatlar soliq jannati sifatida tan olinib, yirik kapital egalariga soliqlardan qochish imkoniyatini taqdim etadi. Soliq tizimining doimiy ravishda takomillashtirilishi AQSh iqtisodiyotining barqarorligi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Internal Revenue Service (IRS). **"Federal Income Tax Brackets and Rates."** [Rasmiy veb-sayt](#).
2. SmartAsset. **"Current Federal Income Tax Brackets."** [Manba](#).
3. Wikipedia. **"Taxation in the United States."** [Manba](#).
4. U.S. Department of the Treasury. **"Tax Policy and Economic Analysis."** Washington, D.C.
5. Congressional Budget Office (CBO). **"The Distribution of Household Income and Federal Taxes."** Washington, D.C.
6. Tax Foundation. **"State and Local Tax Burdens in the United States."** Washington, D.C.